

Tien voor 12!

Nieuwe impuls aan de bescherming van bedreigde dagvlinders

Tekst:
Kars Veling
De Vlinderstichting

"De vlinderdiversiteit staat onder grote druk, al vele jaren. Ondanks de activiteiten van De Vlinderstichting en ondanks de inspanningen van velen, met name de terreinbeheerders, dreigen er echt soorten uit ons land te verdwijnen. Als er niets extra wordt gedaan zijn we over tien jaar twaalf soorten dagvlinders kwijt! Dat mogen we niet laten gebeuren", zegt Theo Verstrael, directeur van De Vlinderstichting.

Actie voor vlinders

"Er is voldoende plaats voor vlinders in ons land, als we maar bereid zijn om rekening met ze te houden. Het is nog niet te laat, maar het is wel tien voor twaalf. Kijkend naar verspreiding en trends staan twaalf soorten dagvlinders op het punt om uit Nederland te verdwijnen. Het gaat om soorten als de beide pimpernelblauwtjes, de kleine heivlinder, de grote parelmoervlinder en het spiegelkoppje. Ze komen nog maar op heel weinig plaatsen voor, gaan nog steeds achteruit en kunnen dus zomaar ineens definitief verdwijnen. Dat kan en mag niet gebeu-

ren. Wij mensen hebben ze aan de rand van uitsterven gebracht; het is dus onze verantwoordelijkheid om ze weer terug te krijgen en dan duurzaam te behouden. En dat kunnen we ook. De Vlinderstichting neemt hierin het voortouw. Actie voor vlinders is nu noodzakelijk!", aldus Theo Verstrael.

Ten to 12!

Dutch Butterfly Conservation (DBC) is launching the action plan 'Tien voor 12!'. The name can be taken in two ways, as ten to twelve, as time is running out for many butterflies in the Netherlands, and literally as ten for twelve. At present, there are twelve butterfly species with less than ten populations. By 2020 they must have at least ten sustainable populations. To ensure this, special groups will be set up for small-scale management. Furthermore, measures will be taken to enlarge and improve habitats by working together with both private parties and government at all levels.

De bermen waar ik hooibeestjes ving

Het was zo leuk: van het station naar mijn ouderlijk huis passeerde ik prachtige stukjes groen, die door de gemeente natuurvriendelijk werden beheerd. In het voorjaar stonden er volop pinksterbloemen en ik zag er regelmatig oranjetipjes, als ik tenminste een keer overdag bij pa en ma op bezoek ging. In de zomer wemelde het van de icarusblauwtjes en ook de kleine vuurvvlinder was vaste gast, zeker in september als er wel eens twintig bij elkaar zaten. Sinds mijn ouders acht jaar geleden zijn overleden kwam ik er eigenlijk nooit meer, tot dit jaar. Ik herkende het niet meer terug! Die mooie graslandjes bij het station waren strak gemaaide gazons geworden en de berm waar ik als jochie in een jampotje de hooibeestjes ving, was gemillimeterd en leek wel op de green van een golfbaan: groen zonder leven. (uit: 'Tien voor 12!')

Plussen en minnen

Het donker pimpernelblauwtje heeft zich gevestigd in het Roerdal en weet te overleven op enkele wegbermen dankzij aangepast beheer op advies van De Vlinderstichting. Enkele populaties van het gentiaanblauwtje doen het weer beter omdat vrijwilligers vergraste plekken in de heide hebben geplagd. De kleine ijsvogelvlinder neemt plaatselijk in aantal toe dankzij kleinschalig kappen door vrijwilligers en natuurbeheerders. Maar de kleine heivlinder is nog maar op één plekje te vinden. En de ondersoort *batava* van de grote vuurvvlinder komt zelfs nergens ter wereld meer voor als hij verdwijnt van de laatste twee plaatsen in Nederland waar hij nog te vinden is. Van de 71 inheemse soorten staan er maar liefst 48 op de Rode Lijst als bedreigd of kwetsbaar. En die lijst wordt alleen maar langer. De vlinderdiversiteit is met zeker 25% afgenomen en zonder maatregelen houden we minder dan de helft van de oorspronkelijke diversiteit over. De missie van De Vlinderstichting is nog lang niet vervuld.

Alle vlinders duurzaam

Er is meer nodig om de vlinders echt duurzaam te laten voortbestaan in ons land. De Vlinderstichting zal uiteraard blijven meewerken aan het landelijk en provinciaal natuurbeleid. Natuurlijk gaan we door met het ondersteunen van beheerders in hun werkzaamheden en blijven we werken aan nog meer draagvlak onder de bevolking voor beschermingsmaatregelen voor vlinders. Maar daar blijft het niet bij. We volgen niet alleen, maar nemen het initiatief. We gaan er voor zorgen dat elke dagvlinder minstens tien voortplantingslocaties heeft. En deze moeten duurzaam zijn, dat wil zeggen dat ze zonder extra inspanningen minimaal tien jaar kunnen voortbestaan. Ambitueus, maar haalbaar!

Wat gaat er gebeuren?

De Vlinderstichting gaat de bedreigde soorten actief beschermen. We zorgen ervoor dat het gewenste, vaak kleinschalige beheer kan worden uitgevoerd. En dat zoveel mogelijk mensen willen meewerken aan de bescherming van vlinders. Ook al staan eigenaar en beheerder helemaal achter maatregelen die nodig zijn voor een soort, soms is het logistiek of financieel niet mogelijk om het juiste beheer uit te voeren. Veel beheerfouten die we de afgelopen jaren hebben gezien, hadden niet te maken met onwil van beheerders, maar met overmacht. Vooral bij uitbesteed werk is het vragen om maatwerk vaak problematisch.

Special forces: Vlinderteams

Daarom roept De Vlinderstichting Vlinderteams in het leven. Dat zijn beheermedewerkers die geschoold zijn door De Vlinderstichting om 'speciale taken' uit te voeren. Dat kan gaan om gefaseerd maaien, maaien met een zeis, maaien op specifiek vastgestelde data of bijvoorbeeld

Planten voor de iepenpage

In het vroege voorjaar loop ik door een prachtige parktuin in Heerlen. Ik ben op zoek naar de plaats waar een bijzondere happening zal plaatsvinden. De directeur van Obvion Hypotheekverstrekkers zal, samen met wethouder Smeets van Heerlen, een iep planten speciaal voor de iepenpage. Het is een zeer kwetsbare situatie voor de iepenpage daar in Heerlen. Twee bomen vormen de kern van de hele populatie. Het is bovendien de enige zekere vliegplaats in ons land. Gelukkig weet de gemeente er alles van. De Vlinderstichting is er, samen met alle betrokken ambtenaren, naartoe geweest. Ze hebben zelfs meegeholpen met het zoeken naar eitjes. Inmiddels heb ik de plek van de happening gevonden. De werknemers van Obvion kijken er mooi op uit. Wie weet krijgen ze op een zomerdag, vanachter hun bureau wel een iepenpage te zien. Het is namelijk geen sprietje, maar al een flinke boom die al gauw gaat bloeien. Dat is nodig voor de rupsen van de iepenpage, maar dat wisten ze natuurlijk wel in Heerlen! (uit: 'Tien voor 12!')

kleinschalig plaggen en herstel van het hakhoutbeheer door het afzetten van bomen of struiken. Op plekken met bedreigde soorten zullen deze teams de beheerder ondersteunen en voorkomen dat er door beheerfouten soorten extra bedreigd worden.

Altijd een team in de buurt

Er zullen in ieder geval vier teams gevormd worden via Landschapsbeheer of aannemersbedrijven (in Zuid-, West-, Oost- en Noord-Nederland) die in staat zijn maatwerk te leveren dat goed is voor de vlinders. Met deze bedrijven worden concrete en heldere afspraken

De 12 speerpuntvlinders: van boven naar onder en van links naar rechts: spiegeldikkopje, grote vuurvliinder, donker pimperlauwtje, veldparelmoervliinder, bruin dikkopje, veenbesblauwtje, veenbesparelmoervliinder, klein heivliinder, iepenpage, pimperlauwtje, grote parelmoervliinder, veenhooibeestje.

Grote weerschijnvlinder als beloning

Ze stralen helemaal, de beheerders van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Een mooiere beloning voor al hun inzet kunnen ze zich niet wensen. De grote weerschijnvlinder heeft 'hun' bossen weten te vinden en lijkt het er erg naar de zin te hebben. Het Voorsterbos en het Kuinderbos liggen in de Noordoostpolder en zijn dus iets meer dan vijftig jaar jong. De tegelijk ingeplante percelen waren allemaal even hoog en variatie was er nauwelijks. De afgelopen tien jaar is er alles aan gedaan om hier een gevarieerd en soortenrijk bos van te maken. Door kleinschalig kappen, door bosranden te ontwikkelen en door corridors te maken door het bos. De grote weerschijnvlinder, kenmerkend voor oude vochtige loofbossen, is hier verschenen en lijkt zich jaarlijks voort te planten. Daar mogen ze inderdaad trots op zijn, de beheerders, want zonder hun inspanningen was hij hier zeker niet gekomen. (uit: 'Tien voor 12!')

gemaakt over de te leveren prestaties. Ze zullen op korte termijn benaderd kunnen worden voor het uitvoeren van kleinschalige maatregelen. De Vlinderstichting fungeert als opdrachtgever en bepaalt de werkzaamheden.

Steun voor beheerder

De Vlinderstichting zal intensieve contacten blijven onderhouden met de beheerders van locaties met bedreigde soorten. Zoals gebruikelijk staan onze medewerkers open voor vragen vanuit die beheerders. Daarnaast adviseren ze ook ongevraagd over gewenste maatregelen en zo nodig over de inzet van vlinderteamen. Regelmatig zal er persoonlijk contact zijn tussen de beheerder en een medewerker van De Vlinderstichting.

Werkt het ook?

De genomen maatregelen worden zorgvuldig vastgelegd. De ontwikkeling op de plaats van de ingreep wordt gevolgd en de populatie van de bedreigde vlindersoort zal worden bijgehouden via het Landelijk Meetnet Dagvlinders (Netwerk Ecologische Monitoring). Jaarlijks zal worden bepaald of de maatregelen voldoen of dat andere of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Kwetsbare vlinders dichtbij

Om voldoende steun te houden voor vlinderbescherming is het van belang dat liefhebbers de mogelijkheid hebben om ook de zeldzame, kwetsbare en bedreigde soorten te zien te krijgen, zonder dat daar de leefgebieden onder te lijden hebben. Dit betekent dat minder kwetsbare plaatsen moeten worden aangewezen waar de soorten kunnen worden waargenomen. Ook moeten in sommige kwetsbare gebieden maatregelen worden genomen zodat de negatieve invloed van het 'vlinder-toerisme' wordt geminimaliseerd. Een knuppelbruggetje door een veengebied, een gemaaid pad door een kwetsbaar grasland en begeleide excursies door afgesloten terreinen bijvoorbeeld, kunnen ervoor zorgen dat de

bedreigde vlinders gezien worden zonder schade aan het terrein.

We laten van ons horen

Ook communicatie neemt een belangrijke plaats in binnen het programma Tien voor 12! Vlinders lenen zich bij uitstek voor voorlichting en educatie. De twaalf bedreigde soorten, maar ook andere vlindersoorten zullen regelmatig aandacht krijgen in de pers. Als Vlinderteamen aan de slag gaan in een gebied zal de plaatselijke en regionale pers erbij worden betrokken. Er wordt een speciale website ontwikkeld over Tien voor 12! Via de Twitter 'tienvoor12' zal regelmatig actuele informatie worden gegeven over de maatregelen en de effecten ervan op de bedreigde vlindersoorten. Via andere sociale netwerken zal regelmatig over vlinderbescherming worden bericht. De filmbeelden van alle Nederlandse dagvlinders die bij De Vlinderstichting aanwezig zijn, worden ingezet om regelmatige aandacht voor de bedreigde vlinders op televisie te krijgen.

Ook geld nodig

Naast goede ideeën, veel vrijwilligers en grote motivatie is voor het slagen van dit programma ook geld een belangrijke voorwaarde. Er is uiteraard geld nodig voor de beheer- en inrichtingsmaatregelen, voor de activiteiten van de vlinderteamen, de voorlichting van beheerders en voor de monitoring en draagvlakvergroting. Gericht maaien, plaggen of kappen, damwanden plaatsen en knuppelbruggen aanleggen kost nu eenmaal veel geld. Daarnaast is voor sommige soorten ook grondaankoop noodzakelijk. Daarom zoekt De Vlinderstichting externe financiering voor de realisatie van het programma, te beginnen bij de Nationale Postcode Loterij. Daarmee zou een fantastisch begin kunnen worden gemaakt om Nederland weer vlinderrijk te maken. Maar het zou vooral ook belangrijk zijn omdat met eigen investeringen vanuit De Vlinderstichting ook ander geld kan worden aangetrokken om maatregelen mogelijk te maken zoals bij de rijks- en provinciale overheid en Europa. Doordat maatregelen worden gekoppeld aan andere activiteiten is er sprake van een vliegwieleffect. Gemeenten, waterschappen, particuliere initiatiefnemers en het bedrijfsleven worden ook actief betrokken bij het programma Tien voor 12!

Een stuiver per persoon

De tijd is gekomen om de eigen primaire beschermingsdoelen van De Vlinderstichting te gaan realiseren. Met het programma 'Tien voor 12!' zetten we daarvoor een grote stap in de goede richting. De komende tien jaar is daar zeker acht miljoen euro voor nodig. Dat is heel veel geld, maar voor een stuiver per persoon per jaar kunnen we de meest bedreigde soorten behouden en kunnen onze kinderen en kleinkinderen er ook nog van genieten. ●

De volledige beschermingsstrategie kunt u downloaden op www.tienvoor12.nu.